

Malung-Sälens kommun

Riktlinjer för handläggning enligt LSS (Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade)

Beslutat av: Socialnämnden 2023-06-22
Gäller fr o m: 2023-07-01
Dnr: SN/2023:177
Reviderad:

Innehåll

1	Inledning	2
1.1	Riktlinjernas syfte	2
1.2	Målgrupp och rätten till insatser	3
1.3	Personkretsbedömning	3
1.3.1	Personkrets 1	3
1.3.2	Personkrets 2	4
1.3.3	Personkrets 3	4
1.4	LSS och SoL (Socialtjänstlagen)	4
1.5	God kvalitet	4
1.6	Goda levnadsvillkor	5
1.7	Anhörigas ansvar	5
1.8	Hushållsgemenskap	5
1.9	Barnperspektivet	5
1.9.1	Anmälningskyldighet vid oro för barn	6
1.10	Anhörigperspektivet	6
1.11	Våld i nära relationer	6
1.12	Information och samverkan med annan huvudman eller myndighet	6
1.13	Samverkan med organisationer	7
1.14	Sekretess och samtycke	7
1.15	Rapporteringsskyldighet enligt Lex Sarah	7
1.16	Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun	8
1.17	Företrädare och ombud med fullmakt	8
1.17.1	Anhörigbehörighet	9
1.17.2	Framtidsfullmakt	9
2	Individuella planer	10
2.1	Individuell plan	10
2.2	Genomförandeplan	10
2.3	Samordnad individuell plan (SIP)	10
3	Handläggning av ärenden	11
3.1	Ansökan	11
3.2	Förhandsbesked	11
3.3	Medverkan i utredningen	12
3.4	Handläggningstider	12
3.5	Tidsbegränsning och ändring av beslut	12
3.6	Dokumentation	13
3.7	Uppföljning och omprövning	13
4	IBIC – Individens behov i centrum	13
5	Verkställighet av insats	14
6	Insatser enligt LSS	14
6.1	Råd och stöd	14
6.2	Personlig assistans	14
6.2.1	Personlig assistans för barn	16
6.2.2	Personlig assistans för äldre personer	17
6.2.3	Särskilt boende och personlig assistans	17
6.2.4	Personlig assistans under vistelse i barnomsorg och skola, samt vissa andra institutioner	17
6.2.5	Assistansersättning enligt SFB och tillfällig utökning av personlig assistans	18
6.2.6	Ekonomiskt stöd för merkostnader vid ordinarie assistents sjukdom	18
6.3	Ledsagarservice	18
6.4	Kontaktperson	19
6.5	Avlösarservice i hemmet	20
6.6	Korttidsvistelse utanför det egna hemmet	20
6.7	Korttidstillsyn för skolungdomar över 12 år	21
6.8	Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och unga	22
6.8.4	Familjehem	22
6.8.5	Bostad med särskild service för barn och unga	22
6.9	Bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna	22
6.9.4	Servicebostad	23
6.9.5	Gruppboendestad	23
6.9.6	Särskilt anpassad bostad	23
6.10	Daglig verksamhet	23
6.10.4	Extern placering	24

1 Inledning

LSS är en rättighetslag för personer som tillhör någon av de tre i lagen beskrivna personkretsarna och började gälla den 1 januari 1994. Lagen grundar sig i alla människors lika värde. Verksamhet enligt LSS ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för de som omfattas av lagen. Målet är att den enskilde får möjlighet att leva som andra och i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges.

Verksamheten skall vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Den enskilde skall genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Insatserna skall vara varaktiga och samordnade. De skall anpassas till mottagarens individuella behov samt utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv. Verksamheten enligt LSS skall vara av god kvalitet och bedrivs i samarbete med andra berörda samhällsorgan och myndigheter. Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.

Bärande principer i LSS är:

- Tillgänglighet
- Inflytande
- Delaktighet
- Självbestämmande
- Helhetssyn
- Kontinuitet

Den som omfattas av någon av personkretsarna kan ha rätt till en eller flera av de insatser som beskrivs i LSS, vilket givetvis sätter gränser för kommunens möjligheter att genom riktlinjer styra tillämpningen av lagen. Den som omfattas av personkretsdefinitionen skall enligt lagens intention tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Socialnämndens riktlinjer för handläggning och insatser enligt LSS för barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättningar utgår från gällande regelverk och praxis inom området -det vill säga lagstiftning, domar, lagens förarbeten, föreskrifter och allmänna råd från Socialstyrelsen samt Malung-Sälens kommuns mål och resultatstyrning.

1.1 Riktlinjernas syfte

Riktlinjerna avser insatser enligt lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och beskriver hur socialnämnden inom ramen för sitt uppdrag främjar jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för de personer som omfattas av lagen.

Riktlinjerna är ett stöd för handläggarna för individuella bedömningar och klargör också hur LSS tillämpas inom Malung-Sälens kommun. Handläggarna fattar beslut om en insats efter en individuell bedömning utifrån den enskildes behov, under förutsättning att behovet inte tillgodoses på annat sätt. Insatsen ska tillförsäkra den enskildes goda levnadsvillkor.

Syftet med riktlinjerna är att de ska vara nämndens förtydliganden av rättspraxis, utgångspunkt för bedömningen av vad som är att anse som goda levnadsvillkor samt stödja rättssäkerheten för den enskilde brukaren genom att handläggningen blir mer enhetlig.

Riktlinjerna ska ses som en vägledning i handläggningen och bedömningen av insatser. Om uppgifter i riktlinjerna strider mot gällande lagar, förordningar, rättspraxis, förarbeten till lagstiftning eller bindande föreskrifter från Socialstyrelsen ska riktlinjerna i denna del inte tillämpas.

Riktlinjerna ska ses som en vägledning i handläggningen och bedömningen av insatser men innebär inte någon inskränkning i den enskildes möjligheter att få sin ansökan individuellt prövad. En ansökan kan inte avvisas med hänvisning till kommunens riktlinjer.

1.2 Målgrupp och rätten till insatser

Alla personer med funktionsnedsättning omfattas inte av LSS. För att ha rätt till insatser krävs att:

- den enskilde omfattas av någon av lagens tre personkretsar
- den enskilde behöver sådan hjälp i sin livsföring
- behovet faktiskt inte tillgodoses på annat sätt
- insatserna behövs för att den enskilde ska tillförsäkras goda levnadsvillkor

1.3 Personkretsbedömning

För att kunna få insatser enligt LSS krävs att den enskilde omfattas av någon av lagens personkretsar. Personkretsbedömningen ska alltid göras före beslut om insats. Bedömningen av om en person omfattas av LSS personkrets ska framgå av beslutet om insats enligt LSS och kan överklagas. Personkretsfrågan måste därför tillmätas stor betydelse i utredningsfasen. En personkretsbedömning kan inte aktualiseras av andra omständigheter än ansökan om insatser enligt LSS.

LSS omfattar personer med:

- utvecklingsstörning, autism eller autismsliknande tillstånd (1 § 1 LSS)
- betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom (1 § 2 LSS), eller med
- andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service (1 § 3 LSS)

Personkretsen i LSS omfattas av alltså tre grupper. Huruvida en person omfattas av personkrets 1 och 2 bestäms utifrån den enskildes diagnos utan hänsyn till den enskildes stödbehov. Huruvida en person omfattas av personkrets 3 bestäms istället utifrån den enskildes behov i förhållande till dennes funktionshinder (i förhållande till omgivningen).

För att kunna avgöra om en person omfattas av någon av grupperna i LSS personkrets ska bedömningen grundas på läkarintyg och andra underlag (till exempel från arbetsterapeut) som bekräftar personens funktionsnedsättning och beskriver vilka konsekvenser den medför i vardagen för den enskilde och för livsföringen i övrigt.

1.3.1 Personkrets 1

För att en person ska kunna omfattas av personkrets 1 i LSS krävs att den enskilde har någon av diagnoserna utvecklingsstörning, autism eller autismsliknande tillstånd. Diagnosen ska vara medicinskt styrkt genom intyg. Regionen ansvarar för att utreda och fastställa diagnoser som rör utvecklingsstörning, autism och autismsliknande tillstånd.

1.3.2 Personkrets 2

Personkrets 2 i LSS omfattar personer som i vuxen ålder fått en hjärnskada med ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder som följd. Utredningen ska styrka hjärnskada och betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder. Regionen ansvarar för att utreda och fastställa diagnoser som rör hjärnskador som förvärvats i vuxen ålder.

Utlösande faktorer ska vara sjukdom av kroppslig art (till exempel tumörer, hjärnblödningar och trafikskador). Personer med olika psykiska sjukdomstillstånd som kan medföra begåvningshandikapp till exempel demens eller sjukdomar som är en följd av missbruk av beroendeframkallande medel räknas inte till personkrets 2. Personer med Alzheimers sjukdom kan omfattas av personkrets 2 om övriga kriterier uppfylls.

1.3.3 Personkrets 3

Personkrets 3 i LSS omfattar personer med andra varaktiga och omfattande fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar som uppenbart inte beror på normalt åldrande. Funktionsnedsättningen ska vara stora och förorsaka betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ge ett omfattande behov av stöd eller service. För att omfattas av lagen krävs att samtliga villkor är uppfyllda. Funktionsnedsättningen kan vara medfödda eller förvärvade. I personkretsen återfinns barn, ungdomar och vuxna med långvariga habiliterings- och rehabiliteringsbehov. För personer med flera funktionsnedsättningar måste den samlade effekten bedömas. Små men flera funktionsnedsättningar kan tillsammans förorsaka betydande svårigheter.

Bedömning av personkrets 3 görs i samband med handläggning av den enskildes ansökan om insatser. Underlag för bedömningen ska inhämtas från läkare, arbetsterapeut eller psykolog.

1.4 LSS och SoL (Socialtjänstlagen)

LSS utgör ett komplement till SoL och annan lagstiftning. Insatser enligt LSS och SoL är frivilliga och ges efter ansökan från den enskilde eller dess företrädare. Ansökan från personer som omfattas av LSS och som är i behov av stöd ska i första hand prövas enligt LSS, men kan också prövas enligt SoL om den enskilde själv vill det.

1.5 God kvalitet

Av LSS framgår att verksamheten ska vara av god kvalitet och att kvaliteten i verksamheten systematiskt och fortlöpande ska utvecklas och säkras. Kravet på god kvalitet gäller i myndighetsutövningen och verksamheten som bedrivs.

Insatserna ska utformas så att de stärker den enskildes möjlighet att leva ett självständigt, oberoende liv och att aktivt delta i samhället. Han eller hon ska ges inflytande över planering, utformning och genomförande av insatserna. Tillgänglighet, samordning och varaktighet ska karaktärisera insatserna. Detta är särskilt viktigt att uppmärksamma när det gäller personer med omfattande funktionsnedsättning som är beroende av flera stödinsatser.

Barn och ungdomar med funktionsnedsättning ska ges förutsättningar för en god fysisk och psykisk utveckling, dvs. erhålla uppväxtvillkor som betraktas som goda för alla barn och ungdomar. Insatser till vuxna personer ska grundas på behov som den enskilde själv anser är angelägna för att kunna leva ett så självständigt och oberoende liv som möjligt. I Malung-Sälens kommun är brukarperspektiv centralt.

1.6 Goda levnadsvillkor

Vid bedömning av om den enskilde har rätt till insatser enligt LSS används begreppet goda levnadsvillkor. Den enskilde har rätt till insatser enligt LSS om insatserna behövs för att den enskilde ska tillförsäkras goda levnadsvillkor. Vid bedömning om den enskilde har rätt till bistånd enligt 4 kap 1 § SoL används begreppet skälig levnadsnivå. Den enskilde har rätt till bistånd enligt SoL om biståndet behövs för att den enskilde ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Begreppen skälig levnadsnivå respektive goda levnadsvillkor beskrivs inte närmare av lagstiftaren. För att förstå innebörden av respektive begrepp behöver målen i respektive lag studeras. Levnadsvillkor enligt LSS är att jämföra med den livsföring som kan anses normal för personer i samma ålder, medan skälig levnadsnivå enligt SoL 4 kap 1 § anger vad som krävs för att den enskilde ska klara sig. Goda levnadsvillkor innebär därmed en högre ambitionsnivå än skälig levnadsnivå.

1.7 Anhörigas ansvar

Enligt föräldrabalken (FB) har vårdnadshavare ansvar för barnets personliga förhållanden och ska se till att barnets behov blir tillgodosedda. Vårdnadshavaren ska också svara för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter. Detta gäller oavsett om barnet har en funktionsnedsättning eller ej. I ansökning om insats enligt LSS ska hänsyn tas till vad som faller inom ramen för det normala föräldraansvaret.

Enligt äktenskapsbalkens 1 kapitel 2 § skall makar gemensamt vårda sitt hem. Av fjärde paragrafen står att läsa att makar skall fördela sysslor mellan sig (Äktenskapsbalk 1987:230) där framgår: Ett gift par har ett gemensamt ansvar för hushållet. Detta innebär att hjälp med hushållssysslor inte beviljas då endast den ene av de gifta makarna har nedsatt förmåga. Detta innebär att om ett gift par bedöms i behov av bistånd för sitt hushåll ska båda beviljas insatser efter två separata utredningar. Makar har dock inget ansvar för att hjälpa varandra med personlig omvårdnad. Detta innefattar bland annat hjälp med på/avklädning, dusch, morgon/kvällshygien samt toalettbesök.

Att leva som sambor kan likställas med makar. Sambolagen (2003:376) uttrycker att "när det i en lag eller annan författning talas om sambor eller personer som bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden eller används liknande uttryck, avses därmed sambor enligt första stycket", det vill säga "två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll". I det fall den ena parten inte kan medverka fullt ut i hushållssysslor, hänvisas parterna att omfördela aktiviteter och omsorg mellan sig. Det kan också medföra att parterna får göra olika saker för att tillgodose hushållssysslorna i det gemensamma hemmet.

1.8 Hushållsgemenskap

I en familj där vuxna personer lever i hushållsgemenskap ska utgångspunkten för bedömning vara att man normalt ger varandra viss praktisk hjälp inom en familj. Denna bedömning gäller oavsett om det handlar om makar, partnerskap eller sammanboende eller när det finns hemmavarande tonårsbarn. Integritetsnära insatser faller inte under ansvar utifrån hushållsgemenskap.

1.9 Barnperspektivet

All verksamhet inom Malung-Sälens kommun som rör barn med funktionsnedsättning ska vila på de grundläggande bestämmelserna i FN:s barnkonvention, FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och i gällande svensk lagstiftning. Med barn avses varje människa under 18 år.

Barn har rätt till inflytande vid ansökan, utredning, beslut och uppföljning. Vid inledande kontakter med vårdnadshavare ska information därför ges om att barnets perspektiv beaktas i utredningen och att barnet kommer att få inflytande i utredningsprocessen. En bedömning av barnets ålder och mognad görs i samråd med föräldrar och utifrån det planerar LSS-handläggaren hur barnet ska involveras i ansökan, utredning, beslut och uppföljning. LSS-handläggaren ska skaffa sig kännedom om barnets vilja, förutsättningar och uppfattning om sin situation. När barnet inte har ett verbalt språk ska LSS-handläggaren på annat sätt försäkra sig om barnets åsikt. Det kan innebära hjälp med att tolka alternativ kommunikation.

Samtycke till insatser enligt LSS gäller från och med att barnet fyller 15 år. Barn som fyllt 15 år kan också själv ansöka om insatser. Vårdnadshavaren har dock rätt och skyldighet att bestämma i barnets angelägenheter upp till att barnet fyller 18 år. En begäran från en person mellan 15 och 18 år att t.ex. flytta till bostad med särskild service kan därför inte bifallas mot vårdnadshavarens vilja och inte heller mot den unges vilja.

När en person med funktionsnedsättning som har vårdnadsansvar för barn ansöker om insatser enligt LSS är det viktigt att beakta utformningen av insatser även ur ett barnperspektiv.

1.9.1 Anmälningsskyldighet vid oro för barn

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdomar samt andra myndigheter inom socialtjänsten är enligt SoL skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Denna skyldighet omfattar även verksamhet enligt LSS.

Anmälningsskyldigheten innebär att sekretessen mellan olika myndigheter och självständiga verksamhetsgrenar inom socialtjänsten bryts. Anmälan ska göras till Individ och familjeomsorgen för utredning av barnets situation och behov

1.10 Anhörigperspektivet

Socialtjänstlagen reglerar socialnämndens skyldigheter att erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder. Vid myndighetsutövning och i verksamheter enligt LSS ska anhörigperspektivet beaktas.

1.11 Våld i nära relationer

Våld kan vara fysiskt, psykiskt, sexuellt, socialt eller ekonomiskt. Det är av största vikt att alla inom socialtjänsten vågar se, fråga och agera. Socialtjänsten har en skyldighet att utreda behov av hjälp och stöd för en enskild som utövat eller utsatts för våld i nära relation. Det kan exempelvis vara genom stöd, behandling, krisbearbetning eller skyddat boende (SOSFS 2014:4, Våld i nära relationer). Individ och familjeomsorgen har huvudansvar för att utreda hur behovet lämpligast kan tillgodoses.

1.12 Information och samverkan med annan huvudman eller myndighet

Personer med funktionsnedsättning har enligt LSS rätt att få information om lagstiftningens mål och medel. Detta innebär enligt förarbetena till lagen att den enskilde och dennes närstående får uttömmande svar och väl anpassad information. Handläggaren har också ett ansvar för att, om behov finns och efter samtycke från den enskilde, samverka med andra huvudmän och myndigheter under utredningens gång.

Om den enskilde behöver insatser från andra huvudmän ska handläggaren vara behjälplig med information om vart han eller hon kan vända sig. Om det finns behov av samverkan ska den enskilde erbjudas en samordnad individuell plan (SIP). Kommunen har ansvar för att

insatser i den enskildes individuella planer, även sådana som ges av regionen eller andra organisationer, samordnas på ett så fördelaktigt sätt som möjligt. Arbetet ska påbörjas utan dröjsmål och ska om det är möjligt upprättas tillsammans med den enskilde.

När den enskilde brukaren är aktuell inom flera verksamheter inom Malung-Sälens kommun ska de olika enheterna samverka. Den enskilde brukaren med sina behov och synpunkter ska vara i fokus för samverkan. Syftet med samverkan är att insatserna ska ges utifrån en helhetssyn på den enskildes behov. Resurser och specialkompetens från de olika verksamheterna ska komplettera varandra och tas tillvara, till nytta för den enskilde brukaren.

1.13 Samverkan med organisationer

I LSS 15 § punkt 7 framgår att till kommunens uppgifter hör att samverka med organisationer som företräder människor med omfattande funktionshinder. Samverkan avser att markera att samarbetet mellan parterna ska vara fråga om ett ömsesidigt givande och tagande. I propositionen framgår att organisationerna ska ges möjlighet att påverka, att lämna förslag och att ge synpunkter för att viktiga kunskaper och erfarenheter skall kunna tillföras verksamheten. Det framgår inte något om formerna för samverkan, dessa bör bestämmas av parterna gemensamt. Syftet med samverkan är att ge funktionshindersorganisationerna möjlighet att utöva inflytande över beslut som rör de LSS-insatser som socialnämnden ansvarar för. I Malung-Sälens kommun sker samverkan i det kommunala Tillgänglighetsrådet samt genom avtal med kontinuerliga dialogmöten med FUB.

1.14 Sekretess och samtycke

Alla medarbetare inom socialtjänsten omfattas av sekretess. Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgifter om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men (26 kap. 1 § OSL)

Myndighetsutövningen och verksamheterna kan behöva samverka med varandra och med andra myndigheter utifrån personens individuella behov. Det kan vara samverkan med Region Dalarna, Arbetsförmedlingen eller Försäkringskassan. För att få lämna ut information eller inhämta information om personer med funktionsnedsättning behövs ett samtycke.

I samtycket ska vilket syfte samtycket inhämtas dokumenteras, dessutom ska det framgå:

- vilka andra myndigheter som får kontaktas
- om och eventuellt när närstående får kontaktas
- vilka sakkunniga och referenspersoner eller andra som får kontaktas
- när samtycket har lämnats och hur länge det gäller

En informationsskyldighet finns mellan kommunens medarbetare inom olika verksamheter, till exempel mellan hemsjukvård, myndighetsutövning och verksamheten.

Informationsskyldigheten gäller för att alla parter ska kunna ge det stöd, den vård och omsorg personer med funktionsnedsättning har rätt till, förutsatt att den enskilde givit sitt samtycke.

1.15 Rapporteringsskyldighet enligt Lex Sarah

Var och en som fullgör uppgifter inom LSS ska medverka till att den verksamhet som bedrivs och de insatser som ges är av god kvalitet. Den som uppmärksammar eller får kännedom om ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande som rör den som får insatser inom verksamheten ska genast rapportera detta (lex Sarah).

Rapporteringsskyldigheten gäller även den som handlägger ärenden enligt LSS. Ett

missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande ska dokumenteras, utredas och avhjälpas eller undanröjas utan dröjsmål.

1.16 Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun

Huvudregeln är att stöd- och serviceinsatser enligt LSS ska tillgodoses i och av den kommun där en person är bosatt (16 § första stycket LSS). Vid bedömning av var en person ska anses vara bosatt kan ledning hämtas från folkbokföringslagens bestämmelser. Det finns dock undantag från denna regel som beskrivs nedan.

Bosättningskommunen ansvarar även för det stöd och den service enligt LSS som den enskilde kan behöva under en tillfällig vistelse i en annan kommun (om det inte handlar om ett akut behov av stöd). Det gäller oavsett hur lång vistelsen är. Bosättningskommunens ansvar gäller till exempel i samband med en längre tids studier eller arbete på annan ort, men även i samband med en vistelse i sommarhuset, en kurs på annan ort eller ett teaterbesök med behov av ledsagning. Bosättningskommunen ska ansvara för stödet till den enskilde så länge han eller hon inte väljer att bosätta sig i en annan kommun.

Ett undantag från bosättningskommunens ansvar är när någon vistas i en kommun och behöver ett omedelbart stöd. Det är då vistelsekommunen som ska ansvara för det stöd enligt LSS som kan behövas i den akuta situationen (16 § fjärde stycket LSS). Vistelsekommunen är skyldig att på begäran av bosättningskommunen bistå med utredning och ansvara för att verkställa ett beslut när en person under en kortare tid vistas i en annan kommun och har behov av stöd och service (16 a § LSS). Med kortare tid avses här semesterresor och andra kortare vistelser upp till sex månader. (Prop. 2010/11:49) Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för kostnader för att verkställa ett beslut som bosättningskommunen fattat (16 b § LSS). Sådan ersättning ska betalas enligt bosättningskommunens ersättningsnivå för motsvarande insats. (Prop. 2010/11:49).

I det fall en person är bosatt i en kommun till följd av en annan kommuns beslut om boende, ska den kommun som beslutat om boendet behålla ansvaret för LSS-insatser. För att ytterligare förstärka det sammanhållna ansvaret ska även insatser enligt Sol som den enskilde kan behöva beslutas av den kommun som fattat beslut om boendet. Motsvarande gäller, att den kommun som med stöd av Sol eller LVU har placerat ett barn i familjehem eller i ett hem för vård eller boende, HVB, i en annan kommun även har ansvar för insatser enligt LSS om barnet behöver detta. Det sammanhållna ansvaret för kommunen som har fattat beslut (placeringskommunen) inkluderar även insatser som blir aktuella först sedan den enskilde flyttat till den nya kommunen.

1.17 Företrädare och ombud med fullmakt

Kommunen har en skyldighet att anmäla behov av god man eller förvaltare till tingsrätten. Anhörig/närstående till den enskilde har ingen laglig rätt till inflytande om de inte är den sökandes eller den legala företrädarens formella ombud (vårdnadshavare, god man, förvaltare).

En god man eller förvaltare har i uppdrag att ta tillvara en persons juridiska och ekonomiska rättigheter. Det kan till exempel vara att betala räkningar, ansöka om bidrag eller se till att beviljade insatser fungerar.

En person som har en god man eller förvaltare kallas för huvudman. Ett godmanskap kan bestå av en, två eller tre av dessa delar:

- Bevaka rätt
- Förvalta egendom

- Sörja för person

Den enskilde kan anlita ombud eller biträde som för den enskildes talan. Myndigheten begär då alltid in en skriftlig fullmakt. Ombudet företräder helt eller delvis sin uppdragsgivare, exempelvis vid kommunikering och närvaro vid sammanträden utifrån det uppdrag den enskilde givit till sitt ombud eller biträde. Handläggaren kan dock alltid begära att god man, förvaltare eller den enskilde medverkar personligen i utredningen när det behövs. Av fullmakten ska det framgå vad den avser. Av förordnande som god man/förvaltare framgår omfattningen av uppdraget. Vid överklagande i domstol krävs alltid skriftlig fullmakt.

1.17.1 Anhörigbehörighet

Enskilda som behöver hjälp med den dagliga livsföringen får ofta hjälp av sina anhöriga med detta. För att anhörigbehörigheten ska gälla krävs dock att den hjälpbehövande tappat förmågan att ta hand om sina angelägenheter på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller något liknande förhållande. Detta ska ha skett efter 18-årsdagen. Det ska vara uppenbart att den hjälpbehövande tappat förmågan, vid tveksamheter har den anhörige inte rätt att företräda den enskilde. Det räcker alltså inte med att någon behöver hjälp, personen måste även ha tappat förmågan att utföra uppgiften själv.

Anhörigbehörigheten gäller i tur och ordning för

1. make eller sambo,
2. barn,
3. barnbarn,
4. föräldrar,
5. syskon, och
6. syskonbarn.

Två eller flera anhöriga under samma punkt företräder den enskilde gemensamt. De kan lämna varandra fullmakt.

Anhörigbehörigheter gäller sådant som rör dagliga ekonomiska frågor och ordinära rättshandlingar som till exempel ansöka om förmåner tex bostadsbidrag, bistånd enligt socialtjänstlagen och LSS. Om det uppstår behov av hjälp med rättsliga eller personliga angelägenheter, eller ekonomiska frågor som ligger utanför det dagliga, så behöver den enskilde ofta en god man istället. Detsamma gäller om det inte finns någon anhörig som vill hjälpa till. En god man går före anhöriga i behörighet. Det betyder att en god man bestämmer före anhöriga i de frågor som gode mannen är behörig i. Det hindrar dock inte att anhörigbehörigheten används för de dagliga frågorna och att en god man förordnas för de frågor som anhörigbehörigheten inte täcker. Även framtidsfullmakt går före anhörigbehörighet.

1.17.2 Framtidsfullmakt

Framtidsfullmakt innebär att en person själv får bestämma hur hans eller hennes angelägenheter ska skötas i framtiden genom att ge fullmakt åt en annan person att företräda honom eller henne om han eller hon inte längre kan ta hand om sina angelägenheter. Att man inte längre kan ta hand om sina angelägenheter kan bero på sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande. För att kunna upprätta en framtidsfullmakt måste man vara minst 18 år och ha kvar förmågan att ta hand om sina angelägenheter.

En framtidsfullmakt ska vara skriftlig och bevittnad av två personer. Den ska peka ut en eller flera personer som fullmaktshavare. Framtidsfullmakten är ett alternativ till godmanskap och förvaltarskap. Fullmaktshavaren kan få samma behörighet att bevaka fullmaktsgivarens rätt

som en god man och kan bland annat ansöka om bistånd hos socialtjänsten och ingå avtal. En framtidsfullmakt kan gälla både ekonomiska och personliga angelägenheter.

En framtidsfullmakt träder i kraft när fullmaktsgivaren inte längre har förmåga att ha hand om de angelägenheter som fullmakten gäller. Det är fullmaktshavaren som gör den bedömningen men han eller hon kan ansöka om att tingsrätten ska pröva om fullmakten har trätt i kraft. När en framtidsfullmakt har trätt i kraft har fullmaktshavaren rätt att återkalla andra fullmakter som fullmaktsgivaren har utfärdat.

2 Individuella planer

2.1 Individuell plan

I samband med att en insats enligt denna lag beviljas ska den enskilde erbjudas att en individuell plan, enligt 10 § LSS, med beslutade och planerade insatser upprättas i samråd med honom eller henne. Den som har beviljats en insats ska när som helst kunna begära att en plan upprättas, om det inte redan har skett. I planen ska även åtgärder redovisas som vidtas av andra än kommunen eller regionen. Planen ska omprövas fortlöpande och minst en gång om året. Regionen och kommunen ska underrätta varandra om upprättade planer.

LSS-handläggaren ska erbjuda den enskilde att en individuell plan upprättas. LSS-handläggaren ska sammankalla de parter som den enskilde önskar närvara vid upprättandet av planen. Enligt 14 § LSS skall kommunen verka för att insatser som skall tas upp i planer som avses i 10 § samordnas. En individuell plan har till syfte att klargöra den enskildes behov kring de beviljade insatser samt underlätta samordning mellan de olika organ som den enskilde får stöd av.

2.2 Genomförandeplan

Syftet med en genomförandeplan är att skapa en tydlig struktur för det praktiska genomförandet och uppföljningen av en beslutad insats. Genom planen tydliggörs både för den enskilde och för personalen vad som ska göras, vem som ska göra vad, när och hur. Genomförandeplanen tas fram i den verksamhet som insatsen utförs.

2.3 Samordnad individuell plan (SIP)

Kommuner och regioner är skyldiga att upprätta samordnad individuell plan (SIP) när den enskilde har behov av insatser från både socialtjänsten och hälso- och sjukvården (2 kap. 7 § Sol och 3f § HSL). SIP syftar till att säkerställa samarbetet mellan de olika huvudmännen och ska samla individens behov i ett dokument. Av planen ska det framgå:

- Vilka insatser som behövs
- Vilka insatser respektive huvudman ansvarar för
- Vilka åtgärder som vidtas av någon annan än kommun och landsting
- Vem av huvudmännen som har det övergripande ansvaret för planen

Personal inom socialtjänst och hälso- och sjukvården kan initiera en SIP medan exempelvis den enskilde eller närstående kan föreslå att en SIP ska startas. Det är den enskilde eller dennes legala företrädare som ger samtycke till att SIP upprättas och därmed även till vilka aktörer som får sammankallas till mötet.

3 Handläggning av ärenden

Insatser enligt LSS ges den enskilde endast om denne eller dennes företrädare ansöker om det. Några formella krav på hur en ansökan ska ske finns inte. Den kan vara muntlig eller skriftlig. En utredning i ärendet genomförs och därefter fattas ett beslut. I LSS finns inga särskilda regler om hur en utredning ska inledas. Utredningar enligt LSS omfattas i stället av bestämmelserna i förvaltningslagen.

Utredningens omfattning kan variera beroende på den enskildes behov och vilken typ av insats som efterfrågas. Utredningen ska vara tillräckligt omfattande för att kunna ge ett tillfredsställande underlag för beslut, men får inte innehålla andra uppgifter än vad som är nödvändigt för utredningens syfte. En noggrann och relevant, individuell bedömning ska göras. Detta förutsätter bland annat god kännedom om olika funktionsnedsättningar, deras upphov, variationer och betydelse för möjligheterna att leva ett liv så likt andras som möjligt och i gemenskap med andra. Kunskap om vilka konsekvenser olika funktionsnedsättningar kan medföra och hur de kan reduceras genom till exempel hjälpmedel och bostadsanpassning har också stor betydelse.

Beslutet ska vara tydligt. Det ska klart framgå vad den enskilde begärt och vad som beviljats respektive avslagits. Såväl bifall som avslag ska motiveras. Avslagsbeslut kan överklagas till förvaltningsrätten och därför ska en besvärshänvisning bifogas beslutet.

3.1 Ansökan

En ansökan kan lämnas skriftligen eller muntligen av den enskilde eller genom legal företrädare. En ansökan leder alltid till utredning och beslut. De som är behöriga att söka är:

- Vuxna personer från 18 år
- Vuxna ska själva begära insatser men kan företrädas av ett ombud med fullmakt
- God man eller förvaltare, i de fall vuxna personer saknar förmåga att på egen hand ta ställning i frågan
- Barn som är 15 år men som inte fyllt 18 år, och som har förmåga att ta ställning ska begära insatsen tillsammans med vårdnadshavare
- Vårdnadshavare om insatsen avser barn under 15 år
- Vårdnadshavare om insatsen avser barn som fyllt 15 år men inte 18 år och som saknar förmåga att på egen hand ta ställning i frågan.

Om ett barn som fyllt 15 år har förmåga att ta ställning och inte vill ansöka om insats enligt LSS kan ingen utredning inledas.

En ansökan om insatser enligt LSS ska alltid leda till en utredning som dokumenteras. Det gäller även om det från början står klart att ansökan inte kommer att beviljas. Handläggaren ska göra klart för sig om det är fråga om en ansökan eller endast en begäran om information. Vid minsta tveksamhet diskuteras detta med den enskilde.

3.2 Förhandsbesked

En person med funktionsnedsättning som vill flytta till en annan kommun har rätt att ansöka om förhandsbesked (16 § LSS). Med detta menas att personen i förväg kan få besked om rätt till LSS-insatser i den kommun dit han eller hon vill flytta. En ansökan om förhandsbesked ska behandlas på samma villkor som för personer som redan bor i kommunen. Planering och förberedelser ska påbörjas omedelbart, men det är först efter inflyttning som kommunen har skyldighet att utföra beviljade insatser. Förhandsbesked gäller under sex månader räknat från den dag då de insatser som förhandsbeskedet gäller blir tillgängliga för den enskilde. Skyldigheten att tillhandahålla insatsen inträder först när den enskilde flyttat till kommunen.

3.3 Medverkan i utredningen

Utredning och bedömning ska genomföras i samråd med den enskilde och beslutet ska bygga på en helhetssyn där hänsyn tas till sociala, medicinska, psykologiska och pedagogiska behov. Den enskildes önskemål och förslag ska prövas. Föräldrar till minderåriga barn, förvaltare, god man eller i vissa frågor god man med ombud ska om den enskilde så önskar, beredas möjlighet att ge sina synpunkter.

Ärenden som gäller insatser enligt LSS till enskilda ska som huvudregel kommuniceras innan beslut. Kravet på kommunikering innebär att beslut inte får fattas utan att den enskilde har underrättats om uppgifter som tillförts ärendet av någon annan och fått möjligheter att yttra sig. Undantag är om beslutet inte går den enskilde emot, om uppgiften saknar betydelse för beslutet eller om det är uppenbart obehövt att kommunicera.

Den enskilde har rätt att muntligen vid besök lämna uppgifter inför nämnden, om det inte finns särskilda skäl mot det. Om beslutsrätten har delegerats har den enskilde rätt att lämna uppgifterna till den som på nämndens vägnar ska fatta beslut i ärendet. Den enskilde ska informeras om denna rätt i samband med kommunikeringen.

3.4 Handläggningstider

Av Förvaltningslagen framgår att alla ärenden som rör enskilda ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. I normalfallet bör beslut erhållas inom fyra veckor och för insatsen personlig assistans bör beslut erhållas inom tre månader efter det att erforderliga handlingar inkommit.

Om handläggningstiden försenas är nämnden skyldig att meddela den sökande samt ange skälet till varför förseningen uppstått. Om ett ärende inte har avgjorts senast inom sex månader från det att ansökan inkom får den enskilde skriftligen begära att myndigheten ska avgöra ärendet. Myndigheten ska inom fyra veckor från den dag då en sådan begäran kommer in antingen avgöra ärendet eller i ett särskilt beslut avslå begäran. Ett sådant beslut är överklagningsbart hos Förvaltningsrätten.

3.5 Tidsbegränsning och ändring av beslut

Tidsbegränsning av beslut får ske när särskilda skäl föreligger. Särskilda skäl anses föreligga när:

- behovet av insatsen kan variera över tid
- behovet är svårbedömt och tillräcklig utredning saknas vid tidpunkten för beslutet

När insats för viss tid har beviljats upphör insatsen att gälla när tiden har löpt ut. Om det då fortfarande skulle föreligga behov av insatser ska en ny ansökan göras och ett nytt beslut fattas. Handläggare ska följa upp när ett tidsbegränsat beslut upphör att gälla och ge den enskilde informationen om att ny ansökan krävs, om denne vill ha rätt till samma insats fortsättningsvis. I samband med att en sådan ansökan prövas ska också uppföljning av den tidigare beviljade insatsen ske.

Gynnande beslut, både tidsbegränsade och tills vidare beslut, kan som regel inte ändras till den enskildes nackdel eller återkallas. Från denna huvudregel gäller vissa undantag:

- Säkerhetsskäl Vid fara för den enskilde liv och hälsa, allvarliga arbetsmiljöproblem vid genomförandet, såsom hot, våld eller att den enskilde omöjliggör att arbetet utförs på ett belastningsergonomiskt rimligt sätt.
- Vilseledande uppgifter Om beslutet tillkommit som en direkt följd av ofullständiga eller oriktiga uppgifter från den sökande.
- Återkallelseförbehåll/omprövningsklausul. När återkallelseförbehåll/omprövningsklausul finns med i beslutet.

- Vid väsentligt ändrade förutsättningar

Det kan finnas andra starka skäl att ändra ett beslut. Om behovet väsentligt förändrats kan sådana starka skäl föreligga. Det är bara sådana förhållanden som fanns med vid det ursprungliga beslutet som kan leda till omprövning.

När ett förbehåll som ska påverka besluts giltighet görs är det viktigt att den enskilde får tydlig information. Ett exempel på förbehåll som kan användas är: Detta beslut grundar sig på rådande förhållanden. Ändras den enskildes hälsotillstånd, hjälpbehov eller övriga förhållanden som ligger till grund för rätten till insats kan beslutet komma att ändras.

Den enskilde har rätt att ansöka om insatsen på nytt efter det att beslutet återkallats och en prövning ska i så fall ske utifrån förhållandena vid den nya ansökan.

3.6 Dokumentation

Enligt 21 a § LSS ska handläggning av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om insatser enligt denna lag dokumenteras. Dokumentationen skall utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse.

Handlingar som rör enskildas personliga förhållanden skall förvaras så att obehöriga inte får tillgång till dem.

Dokumentationen skall enligt 21 b § LSS utformas med respekt för den enskildes integritet. Den enskilde bör hållas underrättad om de journalanteckningar och andra anteckningar som förs om honom eller henne. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig skall detta antecknas. Dokumentationen ska innehålla tillräcklig, väsentlig, korrekt och ändamålsenlig information. Endast de uppgifter som har betydelse för att kunna utreda behovet av den sökta insatsen ska dokumenteras.

3.7 Uppföljning och omprövning

Myndighetsutövningen har till uppgift att regelbundet följa upp beslutade insatser när behoven förändras eller en gång per år. En uppföljning kan föranledas av att behoven hos personen har förändrats, synpunkter och klagomål har framförts eller att omständigheterna i övrigt gör att en uppföljning är aktuell. Hur ofta uppföljning behöver ske avgörs från fall till fall. Insatserna ska följas upp så länge de pågår. Tidsbegränsade beslut ska följas upp innan de går ut. Uppföljning ska ske systematiskt och bygga på samtal med den enskilde och uppgifter från den som ska utföra insatserna. Utföraren meddelar handläggaren behov av uppföljning om den enskilde eller dennes företrädare inte medverkar till att möjliggöra att insatserna kan verkställas.

4 IBIC – Individens behov i centrum

Malung-Sälens kommun ska arbeta utifrån Socialstyrelsens modell för behovsriktat och systematiskt arbetssätt som heter Individens behov i centrum (IBIC). Modellen omfattar alla, oavsett ålder, med behov av stöd enligt Socialtjänstlagen och Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Arbetssättet innebär att arbeta behovsriktat med individen i centrum.

Den enskildes uppfattning är viktig och lyfts fram i IBIC för att tydliggöra vad den enskilde klarar i sin vardag, samt vilka svårigheterna är just nu och hur de begränsar livsföringen. Den enskildes resurser och syn på vad eventuellt stöd ska bidra till ska vara i fokus. Det viktigaste

man vill åstadkomma med förändringen är att det är behovet hos den enskilde som ska styra, att man verkligen gör individuella bedömningar och ger stöd utifrån det.

IBIC används när handläggaren utreder och bedömer behov hos den enskilde. Användandet av IBIC ökar den enskildes delaktighet i utredning, planering och genomförande av insatser samt i uppföljning av beslutad insats. Det blir en ökad tydlighet kring vilket stöd den enskilde behöver och har rätt till. Det blir lättare att följa upp insatsernas resultat och utvärdera. Rättssäkerheten och likvärdigheten ökar.

5 Verkställighet av insats

Beslut om bifall på begäran om insatser enligt LSS ska verkställas snarast och senast inom tre månader. Om det finns skäl som medfört att beslutet inte verkställts ska det dokumenteras. Utredning, planering och beslut sammanfattas i ett uppdrag som skickas till utföraren av beviljad insats. Uppdraget ska innehålla de uppgifter som bedöms nödvändiga för att utföraren ska kunna genomföra ett beslut om beviljad insats på ett ändamålsenligt och säkert sätt för den enskilde. Uppgifterna lämnas efter den enskildes samtycke. Uppdragets utformning har stor betydelse för hur utföraren ska ta sig an uppdraget och som underlag för utförarens genomförandeplan.

6 Insatser enligt LSS

I 9 § LSS återfinns de insatser för särskilt stöd och särskild service som kan lämnas med stöd av lagen.

Insatserna anges i tio punkter:

1. Rådgivning och personligt stöd
2. Personlig assistent eller ekonomiskt stöd för personlig assistans
3. Ledsagarservice
4. Kontaktperson
5. Avlösarservice
6. Korttidsvistelse utanför det egna hemmet
7. Korttidstillsyn för skolorngdom över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov
8. Familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar
9. Bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna
10. Daglig verksamhet (endast för personkrets 1 och 2)

6.1 Råd och stöd

Personer som omfattas av LSS har rätt till rådgivning och annat personligt stöd av till exempel kurator, psykolog, sjukgymnast, förskolekonsulent, talpedagog, logoped, arbetsterapeut och dietist. Det kan även handla om till exempel tandvård och hälsoundersökningar. Insatsen ges till personen med funktionsnedsättning men kan utformas som rådgivning och personligt stöd till hela familjen. Det är Region Dalarna, som ansvarar för denna insats.

6.2 Personlig assistans

Genom personlig assistans har personer som har stora hjälpbehov av personlig karaktär möjlighet att få ett personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer. Stödet ska kunna finnas tillgängligt för den enskilde i olika situationer och under olika tider på dygnet. Det personliga stödet ska ge ökade möjligheter till ett självständigt liv och att kunna studera, delta i sysselsättning och fritidsaktiviteter, få möjlighet till ett eget boende med mera.

Ansökan om personlig assistans kan ske såväl hos kommunen som hos Försäkringskassan. Avser en ansökan hos kommunen mer omfattande behov ska ett samarbete med Försäkringskassan inledas.

Kommunen ansvarar för insatsen enligt LSS om antalet assistanstimmar för att tillgodose de grundläggande behoven i genomsnitt inte överstiger 20 timmar i veckan. Försäkringskassan ansvarar för assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken då antalet timmar för grundläggande behov överstiger 20 timmar i veckan. Kommunen ska anmäla till Försäkringskassan om en person antas ha rätt till assistansersättning och informera den enskilde om att ansöka hos Försäkringskassan. I avvaktan på beslutet ska kommunen tillgodose den enskildes behov, om det inte kan tillgodoses på annat sätt.

Med personlig assistans enligt 9 § 2 avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med ett eller flera grundläggande behov.

Med grundläggande behov avses

1. andning,
2. personlig hygien,
3. måltider,
4. av- och påklädning,
5. kommunikation med andra, och
6. stöd som den enskilde behöver på grund av en psykisk funktionsnedsättning för att förebygga att han eller hon fysiskt skadar sig själv, någon annan eller egendom.
7. stöd som den enskilde behöver löpande under större delen av dygnet på grund av ett medicinskt tillstånd som innebär att det finns fara för den enskildes liv eller att det annars finns en överhängande och allvarlig risk för hans eller hennes fysiska hälsa. För att hälso- och sjukvårdsåtgärder som avser ett medicinskt tillstånd ska kunna vara assistansgrundande förutsätts att det är fråga om egenvård enligt lagen (2022:1250) om egenvård. Med sådan egenvård avses en hälso- och sjukvårdsåtgärd som behandlande hälso- och sjukvårdspersonal har bedömt att en patient kan utföra själv eller med hjälp av någon annan. Det krävs att det klart framgår av beslutsunderlaget att hälso- och sjukvårdspersonal har gjort en sådan bedömning.

Om den enskilde på grund av en psykisk funktionsnedsättning behöver kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser för att han eller hon själv ska klara att tillgodose ett grundläggande behov som avses i första stycket 2-5, ska sådana insatser beaktas som en del av hjälpen med det grundläggande behovet. Behov av motivering i övrigt berättigar inte till personlig assistans.

Hjälp med behov enligt första stycket 1, 6 och 7 ska anses som hjälp med grundläggande behov, oavsett hjälpens karaktär. Detta gäller även hjälp med måltider i form av sondmatning och hjälp i form av kvalificerade aktiverings- och motiveringsinsatser.

Det finns i grunden inte någon nedre gräns för att bevilja personlig assistans, dock har tidsfaktorn självfallet betydelse. Det är inte tiden i sig som är avgörande utan helhetsbedömningen och för närvarande handlar det om cirka 7 timmars grundläggande behov per vecka för att beviljas personlig assistans. Enligt lagens förarbeten skall assistansen vara förbehållen krävande eller i olika avseenden komplicerade situationer, i regel av mycket personlig karaktär. Ju större stödbehov i tid som föreligger desto mer talar omständigheterna för att det finns rätt till biträde av personlig assistent.

Beslut om personlig assistans eller ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för personlig assistans anges i genomsnittligt antal timmar per vecka. Beslutet tidsbegränsas som regel till 2 år. En individuell bedömning gällande hur lång tid beslutet ska gälla görs i varje enskilt

ärende. Om omfattningen av insatsen överstiger 20 timmar för de grundläggande behoven ska beslutet tidsbegränsas med hänvisning att det gäller i avvaktan på Försäkringskassans beslut om assistansersättning. Det är av vikt att LSS-handläggaren informerar den enskilde om vad detta kan innebära.

6.2.1 Personlig assistans för barn

Bedömning av barns rätt till personlig assistans sker enligt samma kriterier som för vuxna med funktionsnedsättning, det vill säga barnet ska ha behov av hjälp för sina grundläggande behov och för andra personliga behov.

Eftersom personlig assistans som ges till barn påverkar hela familjens situation är det också viktigt att assistansen anpassas till varje familjs individuella behov och att barnets vårdnadshavare ges ett avgörande inflytande över hur stödet till barnet utformas. Ett barn kan få hjälp av personlig assistent i det som är utöver vad som kan bedömas vara ett normalt föräldransvar för ett jämnårigt barn utan funktionshinder, med utgångspunkt i föräldrabalken. Föräldransvaret utgår från det aktuella barnets stödbehov. Rätten till personlig assistans tar ingen hänsyn till syskon.

Att barnet stannar hemma från skolan där skolplikt råder medger inte rätt till personlig assistans. Det är föräldransvar att se till så barnet är i skolan

En förälder som har fått omvårdnadsbidrag beslutat av Försäkringskassan och som ansöker om personlig assistans/ekonomiskt stöd för sitt barn, kan inte nekas insatsen med hänvisning till att omvårdnadsbidraget utgår (det vill säga att behovet skulle vara tillgodosett på annat sätt). Rätt till personlig assistans/ekonomiskt stöd går före och det kan istället bli så att omvårdnadsbidraget reduceras när personlig assistans/ekonomiskt stöd beviljas. Föräldern har ansvar för att informera Försäkringskassan om förändrade förhållandena. LSS-handläggaren informerar föräldern om den skyldigheten.

Vid bedömning av personlig assistans för barn görs ett schabloniserat avdrag för det normala föräldransvaret, så kallat föräldraavdrag, se nedanstående tabell:

Barnets ålder	Föräldraavdrag för grundläggande behov (timmar per dygn som personlig assistans lämnas)	Föräldraavdrag för andra personliga behov
0 år	12	0
1-6	2,5	0,5
7-11	1	1
12-	0	1

6.2.2 Personlig assistans för äldre personer

Den som fyllt 66 år kan endast få personlig assistans om hon eller han haft insatsen sedan tidigare eller om ansökan inkommit före 66-årsdagen. Antalet timmar kan inte utökas efter att personen fyllt 66 år, detta gäller både stadigvarande och tillfällig utökning. Om en ansökan har inkommit före 66 årsdagen men utreds efter att personen fyllt 66 år görs en bedömning av om behovet fanns innan 66 årsdagen. Omprövning av ett beslut för personer över 66 år sker endast vid väsentligt ändrade förhållanden.

6.2.3 Särskilt boende och personlig assistans

I särskilt boende finns bemanning för att tillgodose de boendes behov så därför finns inte behov av personlig assistans då den enskilde får sina grundläggande behov tillgodosedda genom den personal som finns på boendet.

6.2.4 Personlig assistans under vistelse i barnomsorg och skola, samt vissa andra institutioner

Personlig assistans lämnas i normalfallet inte under:

- Vistelse i barnomsorg eller skola
- Daglig verksamhet enligt LSS.
- Sjukvårdande insatser/vistelse på sjukhus
- Boende på korttidsboende enligt SoL eller LSS

Funktionshindrade barns och ungdomars behov ska enligt grundregeln tillgodoses inom ramen för den kommunala verksamheten. Denna grundregel inkluderar, vid behov, rätten till individuellt stöd av resursperson eller elevassistent. Personlig assistans är inte en insats som ska ersätta den ordinarie personal som krävs för att ett barn i behov av stöd ska kunna tillgodogöra sig barnomsorgen/undervisningen (med andra ord gängse resursperson eller elevassistent).

Endast om den hjälp som eleven behöver är sådan att den faller utanför vad som är rimligt att barnomsorgen/skolan ansvarar för har eleven rätt till personlig assistent.

I insatsen daglig verksamhet ingår enligt 9e § LSS omvårdnad. Personlig assistans ska inte ersätta den personal som behövs för att driva daglig verksamhet. Huvudmannen ansvarar för att ge all den omvårdnad som behövs för att den enskilde ska klara av att vistas i den dagliga verksamheten.

På korttidshem ska det finnas ett fast stöd som tillgodoser den enskildes behov.

Personlig assistans kan beviljas enligt LSS under samtliga fall ovan och det avgörande är då en bedömning av om behovet tillgodoses på annat sätt eller inte. De särskilda skäl som beskrivs för bedömning av assistansersättning enligt Socialförsäkringsbalken (SFB) under vistelse i barnomsorg, skola och daglig verksamhet kan användas som vägledning.

Behov kan enligt dessa föreligga om:

- den enskilde är i ett oundgängligt behov av att ha en person nära knuten till sig hela tiden
- den funktionshindrade personens möjligheter att kommunicera kräver att (en eller ett starkt begränsat antal) personer med ingående kunskaper om denne finns till hands.
- personen har speciell och nödvändig kompetens (till exempel att kunna bedöma om den enskilde behöver sjukvård)
- hälsotillståndet kräver att ett starkt begränsat antal personer med ingående kunskap om den funktionshindrade personen finns till hands.

6.2.5 Assistansersättning enligt SFB och tillfällig utökning av personlig assistans

Kommunen har finansieringsansvaret för assistans när de grundläggande behoven inte överstiger 20 timmar per vecka i genomsnitt. Om en person som ansökt om personlig assistans kan antas ha rätt till assistansersättning enligt 51 kap. Socialförsäkringsbalken ska en anmälan till Försäkringskassan göras av handläggare. Den enskilde eller företrädare ska informeras om att en sådan anmälan är gjord.

Tillfällig ökning av behovet av personlig assistans berättigar inte till ökad statlig assistansersättning. Det är kommunen som skall svara för att behovet tillgodoses. Tillfälligt ökat behov är behov som inte går att förutse vid den långsiktiga planeringen som till exempel en semesterresa.

Om en person ofta ansöker om tillfälligt utökat behov kan det tyda på att Försäkringskassan underskattat behovet av assistans. Beslutet om antalet timmar assistansersättning enligt SFB kan då omprövas. Om grundbeslutet är enligt SFB ska beslut och utredning från Försäkringskassan begäras in som underlag.

Vid ansökan om tillfällig utökning av personlig assistans bör följande utredas för att kunna ta beslut om behovet:

- Vilka aktiviteter finns det i grundbeslutet beviljat tid för?
- Vad föranleder utökningen, till exempel ökat hjälpbehov på grund av förändrad miljö eller förändrade aktiviteter?
- Hur ser möjligheterna ut till att använda hjälpmedel?
- Finns det tid i grundbeslutet som kan omfördelas? Det kan exempelvis handla om att den enskilde under en semesterresa inte kommer att utföra aktiviteter så som städning, tvätt eller olika fritidsaktiviteter och denna tid kan omfördelas till andra aktiviteter som till exempel behov av dubbelassistans under resa.
- Om utökningen avser en utlandsresa eller motsvarande kan en bedömning av behovet även göras även utifrån om aktiviteten anses nödvändig för att den enskilde ska uppnå goda levnadsvillkor.

6.2.6 Ekonomiskt stöd för merkostnader vid ordinarie assistents sjukdom

Enligt 9.2 § LSS har kommunen skyldighet att ge biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar. Kommunens ansvar enligt 9 § 2 LSS inträder band annat vid tillfälliga utökningar av insatsen, till exempel när den ordinarie assistenten är sjuk.

6.3 Ledsagarservice

Syftet med insatsen ledsagarservice är att underlätta för personer med omfattande funktionshinder att kunna leva som andra och delta i samhällets gemenskap. Insatsen ska ge möjlighet att delta i fritidsaktiviteter, kulturlivet, besöka vänner eller bara promenera. Enligt rättspraxis har insatsen ledsagarservice som syfte att ge personer som ej är berättigade till personlig assistans ökade möjligheter att genomföra enklare aktiviteter och bryta social isolering.

Ledsagarservice har karaktären av personlig service och omvårdnadsinsatser ingår ej. Vid behov kan dock enklare uppgifter som på och avklädning och stöd vid måltider inräknas. I beslut om ledsagarservice ska framgå omfattning och innehåll. Insatsen kan även ges enligt SoL. I första hand ska insats enligt LSS prövas för personer som omfattas av personkretsen enligt LSS.

Ledsagning är kostnadsfri för den enskilde. Den enskilde betalar för sina egna omkostnader i samband med aktiviteten. Kommunen betalar ledsagarens omkostnader upp till en skälig nivå.

Vid varje ansökan görs en individuell bedömning och i bedömningen tas hänsyn till personens hela livssituation i vardagen.

- Utrikes semesterresor anses normalt inte vara en sådan enklare aktivitet som omfattas av insatsen 9.3 § LSS.
- Ledsagarservice kan även beviljas barn och ungdomar, förutsatt att insatsen inte bedöms falla under föräldraansvaret och övriga kriterier anses uppfyllda. Det bör alltså gälla aktiviteter som barn i motsvarande ålder vanligtvis utför självständigt från föräldrarna utanför hemmet.
- Ledsagarservice beviljas ej personer som har personlig assistans.
- Ledsagarservice beviljas i normalfallet ej personer som bor i en bostad med särskild service enligt LSS då behovet ska tillgodoses genom boendets fasta personal. Om behovet inte till fullo skulle vara tillgodosett genom insatser från personalen kan ledsagarservice beviljas som kompletterande insats.

Beslut om ledsagarservice enligt LSS anges i antal timmar per månad. Syftet med ledsagningen och den kostnad för ledsagaren som är förknippande med aktiviteten ska framgå av beslutet. I normalfallet bör ledsagarens omkostnader uppgå till maximalt 1 % av basbeloppet. Beslutet tidsbegränsas som regel till ett år.

6.4 Kontaktperson

Syftet med kontaktperson är att denne skall vara en medmänniska som kan ge stöd i vardagssituationer och hjälpa till att bryta den enskildes isolering. Insatsen innebär ett personligt stöd och en social kontakt när kontakten med anhöriga saknas eller behöver kompletteras. Insatsen kan ges till vuxna och ungdomar.

För barn kan insatsen ges i form av kontaktfamilj.

Normalt skall biträde av kontaktperson inte beviljas för den person som har ett fungerande kontaktnät. En helhetsbedömning av i vilken grad personen deltar i fritidsaktiviteter och i samhällslivet i övrigt samt hur kontakten med närstående ser ut.

För personer boende i särskilt boende eller bostad enligt 9.9 § LSS eller 5 kap SoL krävs särskilda skäl för att kontaktperson ska kunna beviljas, eftersom stödet normalt ska tillgodoses genom stöd från personal på boendet och det i insatsen 9.9 § LSS ingår fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter. Deltar personen även i daglig verksamhet eller daglig sysselsättning bör detta vara en viktig del i bedömningen.

En kontaktperson ska vara ett icke professionellt stöd av en medmänniska som har ett stort engagemang och intresse för andra människor. Syftet med insatsen är att bryta den enskildes isolering genom samvaro och hjälp till fritidsverksamhet. Det är viktigt att insatsen utförs av en person som inte är nära vän eller släkt med den enskilde. Insatsen kan komplettera anhörigkontakten.

Det ingår i kontaktpersonens uppdrag att stödja den enskilde i att bilda socialt umgänge som senare kan upprätthållas utan kontaktpersonens stöd.

En kontaktpersonsutredning ska genomföras innan kontaktperson utses.

Vid beslut om kontaktperson enligt LSS ska omfattningen i form av timmar per vecka anges. Beslutet tidsbegränsas som regel ett år.

6.5 Avlösarservice i hemmet

Avlösarservice innebär att en person tillfälligt övertar omvårdnaden från anhöriga eller andra närstående. Utgångspunkten för insatsen är den funktionshindrades hem. Avlösning kan ges under såväl dagar, kvällar och som helger samt ges regelbundet men även vid akuta behov. Insatsen kan även ges till den som bor i familjehem. Det är viktigt att insatsen utförs av en person som inte är nära vän eller släkt med den enskilde.

Insatser gäller enbart den funktionshindrade och inbegriper alltså inte att avlösaren tar om hand exempelvis syskon som samtidigt befinner sig i hemmet.

Syftet är att avlasta i omvårdnadsarbetet och ge närstående, oftast föräldrar, möjlighet att ägna sig åt andra saker eller ges möjlighet till avkoppling. Ett viktigt syfte kan även vara att ge mera tid till syskon åt ett funktionshindrat barn.

Avlösarservice ska inte användas i situationer som orsakas av den enskildes eller dennes anhörigas ändrade förhållanden, så som:

- vid sjukdom/ledighet
- vid skolgång när ordinarie skol- och fritidsverksamhet är stängd
- vid förvärvsarbete/studier

Som avlösare utför man inga hushållssysslor och hämtar/lämnar inte på förskola/fritidshem/skola.

Avlösarservice som insats innefattar inte den enskildes behov av stöd för att ta sig ut på regelbundna aktiviteter utanför hemmet. Om den enskilde har sådana behov finns möjlighet att ansöka om ledsagarservice eller kontaktperson.

Samtliga beviljade och sökta insatser ska beaktas vid behovsbedömning och en helhetsbedömning ska göras av barnets och familjens behov. Exempelvis kan beviljat vårdbidrag spela in liksom det normala föräldraansvaret för ett barn i motsvarande ålder.

Den enskilde eller vårdnadshavare står för eventuella kostnader vid aktiviteter i samband med avlösarservice. Ibland är det aktuellt att avlösaren gör kortare utflykter tillsammans med den enskilde. Principen är att avlösaren ska ersättas för sina utlägg av vårdnadshavaren/den anhörige eftersom avlösaren är dennes ersättare i samband med aktiviteten

Beslut om avlösarservice i hemmet enligt LSS anges i antal timmar per månad. Beslutet tidsbegränsas som regel ett år.

6.6 Korttidsvistelse utanför det egna hemmet

Korttidsvistelse innebär att den funktionsnedsatte tillfälligt vistas på korttidshem, i stödfamilj eller lägerverksamhet. Insatsen riktar sig till barn och ungdomar såväl som vuxna. Vistelsen skall erbjuda miljöombyte och rekreation och ge möjlighet till personlig utveckling, för den funktionshindrade. Förälder eller annan vårdare skall få avlösning i omvårdnaden.

För att insatsen ska beviljas krävs endast att ett av dessa rekvisit är uppfyllda och insatsen kan beviljas enbart utifrån behov av miljöombyte/rekreation eller behov av avlastning. För barn och ungdomar kan insatsen även bidra till att bryta ett beroende mellan barn och förälder. Korttidsvistelse kan vara ett alternativ till avlösarservice i hemmet, vilket är en insats som delvis har samma syfte.

I insatsen ingår enligt 9 e § omvårdnad, kommunen har ej ansvar för hälso- och sjukvård.

Någon rätt för den enskilde att kräva en viss form av boende följer inte av LSS. Valet av boende får i princip hänföras till verkställigheten, som utgår från om insatsens utformning tillgodoser behovet enligt uppdraget.

Den enskilde ska ha inflytande över utformningen med det finns ingen rätt för den enskilde att själv bestämma var och vilka dagar korttidsvistelsen ska utföras. Skulle det över tid visa sig att de tidpunkter som korttidsvistelsen i praktiken erbjudits inte medfört att insatsens syfte uppnåtts och behovet tillgodosetts kan den enskilde eller företrädare begära en prövning av om man tillförsäkrats goda levnadsvillkor eller ej.

Personlig assistans utesluter inte rätt till korttidsvistelse om behovet inte faktiskt är tillgodosett på annat sätt. Det kan exempelvis handla om lägvistelse eller som förberedelse för att flytta hemifrån. I de flesta fall anses personlig assistans tillförsäkra goda levnadsvillkor och korttidsvistelse beviljas inte.

Vid ansökan om lägvistelse ska den enskilde lämna in underlag som styrker behovet inför bedömning och beslut. Vid ansökan om lägvistelse enligt 9.6 § LSS ska handläggare inhämta handlingar som styrker att utföraren har tillstånd att bedriva verksamhet enligt denna punkt.

En sammanvägning ska göras av behoven och om den sökande behöver insatsen för att tillförsäkras goda levnadsvillkor.

Insatsen beviljas inte för att anhöriga eller vårdnadshavare ska kunna förvärvsarbeta eller studera då korttidsvistelse utanför hemmet inte ersätter vistelse i förskola eller fritidshemsverksamhet.

När barnets vårdnadshavare är separerade får boendeförälder sin avlastning i första hand genom den andre föräldern.

Om insatsen utförs i stödfamilj ska familjen ha genomgått familjehemsutredning via individ- och familjeomsorgens familjehemssekreterare och blivit godkända som familjehem.

Beslut om korttidsvistelse utanför hemmet anges i antal dygn per månad och kan beviljas för enstaka tillfällen eller som regelbunden insats. Beslutet tidsbegränsas som regel till ett år.

6.7 Korttidstillsyn för skolungdomar över 12 år

Kommunen är enligt skollagen skyldig att erbjuda fritidsverksamhet för barn upp till vårterminen det år barnet fyller 13 år. För funktionsnedsatta barn kan behov av tillsyn föreligga längre. Enligt 9.7 § LSS har barn över 12 år med funktionshinder rätt till korttidstillsyn utanför det egna hemmet före och efter skolans slut, under lovdagar, studiedagar och längre lov, förutsatt att det finns ett behov av insatsen och behovet ej tillgodoses på annat sätt. I insatsen ingår enligt 9 e § omvårdnad. På grund av detta har barn i normalfallet ej personlig assistans under korttidstillsynen.

Barn vars föräldrar är arbetssökande kan ändå ha behov av insatsen utifrån att korttidstillsynen ska erbjuda meningsfull sysselsättning och social stimulans. Insatsen kan pågå fram tills att ungdomen avslutar gymnasiesärskolan. Barn yngre än 12 år kan ej beviljas insatsen.

Beslut om korttidstillsyn enligt LSS tidsbegränsas till och med den dagen ungdomen avslutar sina grundskolestudier eller gymnasiestudier. Beslut upphör i samband med att respektive skolgång avslutas.

6.8 Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och unga

Ett av socialtjänstens främsta mål är att skapa förutsättningar för att funktionshindrade barn och ungdomar ska kunna växa upp i sina föräldrahem. Boende i familjehem eller bostad med särskild service ska ses som ett komplement till boende i föräldrahemmet så barnet, trots stödinsatser i hemmet. Anledningen till att insatsen beviljas kan även vara att barnet eller den unge behöver gå i skolan på annan ort och därför inte kan bo med sina föräldrar.

6.8.4 Familjehem

Definitionen av familjehem enligt LSS är densamma som inom socialtjänsten och avser ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt. En familjehemsutredning ska genomföras av individ- och familjeomsorgens familjehemssekreterare och familjehemmet ska godkännas av socialnämnden enligt gällande delegationsordning.

6.8.5 Bostad med särskild service för barn och unga

För barn och ungdomar som har stora omvårdnadsbehov och behov av speciellt stöd, kan bostad med särskild service, vara ett bättre alternativ än familjehem. Denna boendeform kan även finnas för små barn med stora behov av kvalificerad särskilt utbildad personal och teknisk utrustning. Statistiskt är det vanligare att barn i tonåren har denna typ av insats.

Bostad med särskild service kan även beviljas vid skolgång på annan ort om eleven tillhör personkretsen enligt LSS och skolgången inte kan genomföras på hemmaplan. Bedömning ska göras utifrån barnets behov av bostad med särskild service.

Bostaden har personal dygnet runt och huvudregeln är att den enskildes hela behov ska tillgodoses genom personal i boendet. I boende med särskild service ansvarar kommunen för hälso- och sjukvård upp till och med sjuksköterskenivå. I insatsen ingår även fritidsaktiviteter och kulturella aktiviteter.

6.9 Bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna

Bostad med särskild service för vuxna finns i tre huvudformer servicebostad, gruppboende och annan särskilt anpassad bostad. Bostad med särskild service eller annan särskilt anpassad bostad för vuxna erbjuds personer med funktionsnedsättning som trots stöd inte klarar att bo i ordinärt boende. I insatsen bostad med särskild service ingår att den enskilde får stöd att genomföra dagliga aktiviteter såväl i som kring bostaden. Insatsen ska ge den enskilde ett boende som leder till god livskvalitet och utvecklar den enskildes möjlighet att leva ett självständigt liv.

Den enskilde kan på grund av ålder och/eller medicinska skäl ha behov av plats i särskilt boende för äldre. Även äldre vårdtagare som omfattas av LSS, skall ha rätten att komma i fråga för insatser från äldreomsorgens sida. Den enskilde ansöker då om insatser enligt Socialtjänstlagen (SoL). Om en överflyttning till särskilt boende i äldreomsorgen kan bli aktuell, får bedömas från fall till fall. Det är inte bara ålder som utgör kriterium för överflyttning, utan den enskildes hela situation och det totala vårdbehovet skall vägas in i beslutet.

Den enskilde har möjlighet att framföra önskemål som ska beaktas, men någon ovillkorlig rätt att få behovet tillgodosett i en viss form eller på ett specifikt boende saknas. Om en sådan ansökan inkommer ska ansökan gällande specifikt boende avslås. Det bör framgå av biståndsbeslutet att rätten till bostad med särskild service gäller så länge som behovet av insatsen kvarstår. Besluten ska som regel inte vara tidsbegränsade.

6.9.4 Servicebostad

Med servicebostäder avses sådana bostäder som har tillgång till gemensam service och stöd av fast anställd personal. Servicebostad är en insats som kan vara lämplig för de som inte klarar att bo i ordinärt boende men som inte har så omfattande hjälpbehov att ett boende i gruppboende är nödvändigt. Insatsen kan beviljas då det finns behov av i stort sett dagligt stöd i form av praktisk hjälp, stöd och tillsyn. Lägenheterna är i regel anpassade efter den enskildes behov och ligger oftast i samma hus eller i kringliggande hus.

Serviceboende kan för vissa personer med funktionsnedsättning vara en lämplig mellanform av bostad mellan ett helt självständigt boende i en egen lägenhet och en lägenhet i gruppboende. Hälso- och sjukvård ingår i insatsen servicebostad. I insatsen ingår omvårdnad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter.

6.9.5 Gruppboende

Med gruppboende avses ett litet antal bostäder kring gemensamma utrymmen och där service och omvårdnad kan ges alla tider på dygnet. Gruppboende skall vara ett bostadsalternativ för personer som har ett omfattande tillsyns- och omvårdningsbehov och mer eller mindre kontinuerlig närvaro av personal dygnet runt är nödvändig. I insatsen ingår omvårdnad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter. Gruppboendet ska tillgodose stödbehov och ledsagningsstöd i samband med sociala och kulturella aktiviteter i närmiljön (jämför närområde ledsagarservice). Kommunen ansvarar för hälso- och sjukvårdsinsatser upp till och med sjuksköterskenivå.

6.9.6 Särskilt anpassad bostad

Med annan särskilt anpassad bostad för vuxna menas en bostad med viss grundanpassning till funktionshindrade personers behov men utan fast bemanning. Behövligt stöd och service i anslutning till boendet bör ges inom ramen för de insatser som finns att tillgå enligt LSS, till exempel personlig assistans samt ledsagarservice. Stödet kan även ges i form av hemtjänst enligt socialtjänstlagen. I boendeform ingår inte omvårdnad och inte heller fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter. Kommunen har inget hälso- och sjukvårdsansvar för den som bor i en särskilt anpassad bostad.

6.10 Daglig verksamhet

Rätt till insatsen föreligger för personer i personkrets 1 och 2. Daglig verksamhet omfattar personer i yrkesverksam ålder. Detta innebär att den enskilde har rätt att vara kvar i daglig verksamhet i enighet med allmänna pensionsregler som innebär rätt till förvärvsarbete till 69 års ålder. Insatsen riktar sig till personer som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig. Syftet med daglig verksamhet är att erbjuda den enskilde en meningsfull sysselsättning, bidra till den personliga utvecklingen och främja delaktighet i samhället. Ett övergripande mål för insatsen bör vara att på kortare eller längre sikt utveckla den enskildes möjlighet till arbete och det är angeläget att möjligheten till arbete på den reguljära arbetsmarknaden prövas regelbundet. En bedömning av att det inte finns någon arbetsförmåga ska finnas för beslut om daglig verksamhet.

Daglig verksamhet erbjuds vanligtvis kl.09:00-15:00 måndag till fredag; inte helg-/röda dagar. Extern placering för daglig verksamhet kan ske på andra tider och beroende på behov kan individuellt anpassade arbetstider förekomma.

Personer som har daglig verksamhet har möjlighet till semester och att vara ledig. Den enskilde väljer själv under vilka veckor semester förläggs. Ledighet ska vara aviserat på förhand. Vid de tillfällen då verksamheten stängs under högst fyra sammanhängande veckor under sommaren ska ledighet för personer som har daglig verksamhet inte aviseras.

Vissa gruppaktiviteter såsom daglig verksamhet kan stänga i högst fyra sammanhängande veckor under semesterperioden.

Insatsens omfattning ska framgå i beslut och uppdrag. I beslutet ska framgå omfattningen av den dagliga verksamheten i form av hel- eller halvtid där halvtid är 3 timmar och heltid är 6 timmar.

6.10.4 Extern placering

Daglig verksamhet kan vara förlagd på ett företag, inom föreningar eller offentlig verksamhet. Deltagaren har en handledare på arbetsplatsen men har också stöd från handledare i daglig verksamhet. Deltagaren får arbetspraktik på företaget eller verksamheten. Företaget får stöd av personal inom daglig verksamhet. En överenskommelse för arbetspraktik ska tecknas med arbetsplatsen. Någon ekonomisk ersättning utgår inte till företagen.